

A szakmává válás útján

GYORSFÉNYKÉP AZ IFJÚSÁGSEGÍTŐ-KÉPZÉSRŐL

Nemzetközi kitekintés

2010 nyarán az Excenter Kutatóközpont kutatói igyekeztek desk és primer módszerek felhasználásával minél teljesebb¹ képet kapni az európai és hazai ifjúságsegítés képzésének jelenlegi helyzetéről. A nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy általában mind a közép- vagy felsőfokú oktatás, mind a különböző már a szakmában dolgozó, vagy önkénteseknek szóló képzések megtalálhatóak. Ezeknek a képzéseknek jó része kevésbé formális, államilag elismert végzettséget nem ad. Az államilag elismert képzőhelyek (állami vagy magán) is sokféle konstrukcióban (képzésformában, időtartamban és elmélet-gyakorlat megosztásban) működnek. Nemzetközi kitekintésünk a formális képzési programokra terjed ki. Az általános helyzetkép felvázolása mellett munkánk elsősorban olyan konstrukciókra koncentrált, amelyek hasonlítanak a hazai ifjúságsegítői képzésre.

Az európai ifjúságsegítői képzés összefoglaló bemutatásának egyik alapvető forrása a 2001-ben készült IARD-tanulmány, amely afféle munkahipotézisként az akkor érvényes viszonyokra a következő tipológiát készítette:

- Skandináv (univerzális-paternalista) modell: A skandináv országokra (Dánia, Finnország, Norvégia, Svédország) jellemző ifjúsági munka képzési modelljében a felsőfokú végzettséget adó képzések dominanciája jellemző, elismerve az informális utakat is.
- Liberális-közösségi központú modell: Az európai angolszász államokban (Egyesült Királyság, Írország) az ifjúságsegítők képzésében az ifjúsági és közösségi munka van a központban, általában felsőfokú oktatás jellemző.

- Konzervatív-közösségi modell: A kontinentális európai államokat (Ausztria, Belgium, Franciaország, Németország, Liechtenstein, Luxemburg, Hollandia) az ifjúsági munka oktatásában a szociális munka és az animáció keretei jellemzik mind a szakképzésben, mind a felsőoktatásban.
- Mediterrán-helyi intézményi modell: A mediterrán országokra (Görögország, Spanyolország, Portugália, Olaszország) jellemző képzési modellben nagy szerep jut a helyi hatóságoknak. Folyamatos fejlesztés jellemzi a szakképzés és a felsőoktatás mellett az önkéntes képzést is.

A tipológia ma már bizonyára kevésbé állja meg a helyét, hiszen a bolognai képzési rendszerre való átállással alapvetően megváltozott a felsőoktatás. A folyamatok és az alapvetések szempontjából azonban jó kiindulópontnak számít, már csak azért is, mert az új képzési rendszerrel egelőre igencsak hiányosak az információink. Nehezíti a nemzetközi tapasztalatok gyűjtését a területet jellemző bizonytalanság is. Egyes országokban még az ifjúsági munka fogalomrendszere sem kristályosodott még ki (pl. Románia), sok helyen marginális tényező (pl. Hollandia), vagy hiányzik az ifjúsági munka (központi) koncepciója (pl. Spanyolország). Összességében az IARD-tanulmány adatait a 2007-es állapot szerint aktualizáló Bohn-Stallmann által vizsgált 10 országból csupán kétben foglalkoznak az ifjúsági munkával, míg csupán három esetben definiálják (állami szinten) egyáltalán a fogalmat. (Bohn-Stallmann, 2007)

1. táblázat: Ifjúságsegítő (youth worker) képzések Európában (Forrás: Bohn-Stallmann és IARD alapján saját gyűjtéssel kiegészítve)²

Ország	Szakképzés	Felsőfokú (egyetemi) képzés
Ausztria	- 5 éves nappali képzés (szociálpedagógia) - vegyes 3+2 éves részben nappali képzés (szociálpedagógia)	- 4 éves szociális munka diploma - egyetemi képzésben neveléstudományi alapképzés
Belgium	4 éves képzés, 80% gyakorlati	4 éves képzés a szociális munka keretein belül
Dánia	n.a.	4 éves képzés a szociálpedagógia keretein belül
Egyesült Királyság	n.a.	- „Ifjúsági és közösségi munka” elnevezéssel bíró egyetemi képzés - BA képzés különböző kombinációban (nappali, levelező, stb.) - 2 éves posztgraduális képzés „Ifjúsági és közösségi munka” vagy szociális munka elnevezéssel
Észtország	a szociálpedagógia keretein belül 3 év alatt ifjúságsegítő és szociálpedagógus szakképesítés, 4 év után szociális munkás	3+2 (BA és MA) társadalomtudományok (szociológia; szociálpolitika, szociális munka stb.)
Finnország	- középfokú képzés (3 éves, 120 kredit) - felsőfokú képzés (3,5 év, 140 kredit)	2005-ben indult egy 80 kredites képzés, amely társadalomtudományi vagy neveléstudományokból szerzett főiskolai vagy BA végzettségre épül
Franciaország	Többféle államilag elismert képzés (animátori és vezetői képesítések, 8 hónaptól a 6 éves időtartamig különböző konstrukcióban)	sport és népművelői, valamint a szociális munkás képzésben
Görögország	- sokféle kurzus a közoktatásban és a felnőttoktatásban	- szociális igazgató, szociális munka 4 éves képzése alatt (ebből 2 év gyakorlat) - társadalomtudományi képzésben
Hollandia	A regionális oktatóközpontok által nyújtott 2-4 éves szociálpedagógiai munkás, szociális szolgáltatások munkás, szociális gondozó képzésben modulszerűen	- felsőfokú szakképzésben speciális ifjúsági munka program 1990 óta
Írország	n.a.	- „Ifjúsági és közösségi munka” elnevezéssel bíró 3 éves BA program - „Ifjúsági és közösségi munka” elnevezéssel bíró 2 éves MA program - szociális munka MA program keretében gyakorlati elemekkel
Németország	- 2 éves iskolarendszerű képzés szociális asszisztens (social assistants) - szociálpedagógus képzésben 1 év gyakorlat - szociális szakképzésben 3 éves képzés	- 4 éves szociálpedagógia diploma 6 hónap gyakorlat - 3+1 év gyakorlat főiskolai szinten (szociális munka, vagy szociálpedagógia)
Norvégia	- 2+2 éves képzés (középszintű elmélet + gyakorlat)	- 3 éves BA a szociális munka képzésben - 2 éves MA a szociális munka képzésben
Olaszország	n.a.	egyetemi diploma (3+2) szociálpedagógia specializációval, elhelyezkedési lehetőséggel

Ország	Szakképzés	Felsőfokú (egyetemi) képzés
Portugália	szociális munka és szociálpedagógia 3 éves képzésben	BA képzés a szociális munkán belül 30-40% gyakorlattal egyetemi szintű szociális munkás képzésben
Románia	civil + önkormányzati kooperációban képzések tanúsítványokkal	nincs formális oktatási program
Spanyolország	társadalmi szolgálatok, szociokulturális animáció 2 éves elméleti-gyakorlati képzés	szociális munka, népművelés 3 éves egyetemi képzés (40% gyakorlati képzés)
Svédország	- 3 éves elméleti képzés - 2 éves elméleti és gyakorlati képzés népfőiskolán	zömében elméleti jellegű egyetemi szintű képzés
Szerbia	n.a.	BA program volt, de megszűnt

Bemeneti és kimeneti jellemzők (feltételek) – foglalkoztatás

Az ifjúságsegítői képzések bemeneti jellemzőiről nem rendelkezünk összehasonlításra alkalmas adatokkal – azon kívül, hogy Magyarországhoz hasonlóan minden más országban is inkább választják nők ezt a szakmát. A feltételekről elmondható, hogy általában középiskolai végzettséghez kötik a jelentkezést, illetve motivációs levelet is írniuk kell a jelentkezőknek. Összehasonlító adatok híján a kimeneti jellemzőkről is csupán néhány ország esetében van hozzáférhető információ, ezek alapján elmondható, hogy Hollandiában és Görögországban a dolgozó ifjúságsegítőik többsége felsőfokú végzettségű, szemben Spanyolországgal, ahol mind a szakmai képzésnek, mind a nem formális keretek között történő képzésnek komoly szerepe van (Bohn-Stallmann, 2007).

Valamivel több adathoz lehet hozzáférni a foglalkoztatás tekintetében, azonban ezeket is meglehetősen óvatosan kell kezelni, ugyanis nem azonos módszertan szerint történt az adatok gyűjtése és nem mindenhol állnak rendelkezésre országos statisztikák. A hozzáférhető adatok szerint Ausztriában 203 intézményben összesen 7.300 ifjúságsegítőt alkalmaznak, ezek közül minden harmadik fizetett alkalmazott. Észtországban 6.000 ifjúságsegítőt alkalmaznak állami intézményekben, mintegy 60%-uk teljes állásban foglalkoztatott. Németországban

az 53.000 ifjúságsegítő fele dolgozik teljes állásban, a német ifjúságsegítőik nagyjából egyharmada talál munkát közintézményekben. Írországból nagyjából 1.000 teljes állásban foglalkoztatott ifjúságsegítőről ad hírt a statisztika, Hollandiában 2003-ban 1.700 ifjúságsegítőt regisztráltak, míg Romániában csupán 130-at (Bohn-Stallmann, 2007).

Curriculum jellemzők

Mint fentebb említettük, európai összehasonlításban nagyon különböző és általában nem kiemelt terület az ifjúsági munka. Jól mutatja mindezt, hogy már az ifjúsági munka definíciója és a tárgya, vagyis az ifjúság korosztályos meghatározása is különböző (a minimum 0 éves kortól a maximum 36 éves korig mindenféle besorolás megtalálható). Az ifjúsági munka feladatát is különbözőképpen fogalmazzák meg, azonban vannak közös pontok is; ilyen a társadalmi részvétel ösztönzése, az integráció, a prevenció, a személyiség fejlesztése, a kirekesztés és kisodródás elleni küzdelem.

A képzési programokban attól függően, hogy mely szakma (szociálpedagógia, szociális munka, közösségnevelés) jelenti a befogadót, különböző területekre fektetik a hangsúlyt. Például a norvég gyermekjóléti BA képzésben a hallgatóknak 180 kreditet kell megszerezniük a következő öt területen: (1) társadalomtudományi

kurzusok, (2) jogi tanulmányok, (3) pszichológiai és egészségügyi tanulmányok, (4) pedagógiai ismeretek, (5) szociális és nevelési ismeretek koncentrálna a gyermekekre és fiatalokra. Utóbbi részletesebben:

Etika és a szakmai szerep (12 kredit)
Kommunikáció, együttműködés és konfliktuskezelés (15 kredit)
Gyermekjóléti rendelkezések (9 kredit)
Munka a gyermek környezetében (15 kredit)
Gyermek és ifjúsági aktivitás (15 kredit)
Munka a csoportokban, szervezetekben, hálózatokban és közösségekben (9 kredit)

Friss adat – a felsőfokú (egyetemi) nevében is – ifjúsági képzésről (Írország kivételével) egyetlen vizsgált európai országból sem áll rendelkezésünkre. Írországban a társadalomtudományok alatt szerepel egy „Ifjúsági és közösségi munka” elnevezéssel bíró BA és MA program. A rugalmas alapokon nyugvó képzés elméleti és gyakorlati elemeket egyaránt tartalmaz. (A többi országban az ifjúsági munkát a szociálpedagógiai, a különböző társadalomtudományi, neveléstudományi, szociális munkás képzésekben oktatják valamifajta specializációként.)

A 2010-es ír „Ifjúsági és közösségi munka” 120 kredites MA program képzése a következőképpen néz ki:

Kutatási projekt (gyakorlat 30 kredit)
Készségfejlesztés (gyakorlat 7,5 kredit)
Közösségi munka (5 kredit)
Ifjúsági munka (5 kredit)
Szervezet és menedzsment (5 kredit)
Csoportos munka elmélet és gyakorlat (5 kredit)
Ifjúsági- és közművelődés (2,5 kredit)
Terepmunka (gyakorlat 30 kredit)
Közösségi tanulmányok és ifjúsági tanulmányok (2,5 kredit)
Problémák és egyenlőtlenségek (5 kredit)

Összehasonlító/nemzetközi tanulmányok (5 kredit)
Kutatási módszerek (5 kredit)
Szociális elemzés: Kortárs Írország (5 kredit)
Alkalmazott pszichológia (2,5 kredit)
Közgazgatási ismeretek (2,5 kredit)
Szociálpolitika (2,5 kredit)
Gyakorlat kutatási modul

Ahogy az összefoglaló táblázatban (1. táblázat) is szerepel, az ifjúságsegítői képzésekben általában igyekeznek szerepet szánni a gyakorlati képzéseknek. Általánosságban megfigyelhető, hogy inkább a szakképzésben jelenik meg a gyakorlati képzés, az egyetemi szinten elsősorban elméleti képzés folyik, vannak azonban kivételek is. Ilyen a spanyol, a portugál vagy az észt megoldás, ahol az egyetemi szintű képzések legalább 40%-a gyakorlati jellegű. Az ír képzésben a gyakorlati rész többféle tevékenységből áll, pl. a tanulmányi látogatásoktól kezdve az egyéni és csoportos terepmunka feladatokon át a készségfejlesztő tevékenységekig számos dolgot találunk.

A magyar ifjúság szakmai képzés fejlődése

Az ifjúság a rendszerváltást megelőzően a pártállami struktúra által biztosított szervezetek (úttörők, KISZ) segítségével tagozódott be a felnőtt társadalomba. Ezek a szervezetek a családi-körön kívüli világot (iskola, szabadidő) szinte teljes egészében lefedték, míg a rendszerváltozással összeomló pártállami struktúra maga alá nem temette őket. Az ifjúsággal való törődés – iskolán és családon túli – szerepkörét részben átvették az újjáéledő civil mozgalmak, informális kezdeményezések, a megerősödő egyházak, valamint az önkormányzatok.

A mozaikszerű elrendezésben – a pártállamból öröklött vagy régi hagyományok alapján megújult, de leggyakrabban ad-hoc felépített „szakmaiság” – a millennium idején új segítséget kapott: megjelent az ifjúságsegítői képzés, amelyek strukturált tudással kívánta és kívánja felvértezni az ifjú-

sággal foglalkozókat, illetve ifjúsági szakemberré tenni a jelentkezőket. „Az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzést az ELTE Tanító és Óvóképző Kara kezdeményezte a 90-es évek második felében, a hivatalos OKJ azonosító 2001-es keltezésű (55 8419 02), a szakmai és vizsgakövetelményeket tartalmazó rendelet (7/2002. (V. 25.) ISM - OM együttes rendelet) a szakképesítéssel betölthető foglalkozásokat az „egyéb pedagógus” (FEOR szám 3419), a „kulturális szervező munkatárs” (3713) és a „szociális, gyermek- és ifjúságvédelmi ügyintéző” (3715) munkaterületekben határozta meg.” (Horváth, 2008)

A jogszabályok adta keretekben 2003-ban megindult a felsőfokú szakképzés keretein belül az ifjúsággal foglalkozó szakemberek formális képzése. Ma már tucatnyi helyen folyik ifjúságsegítői képzés és mintegy ötszázan tanulják ezt a szakmát moduláris rendszerben, közép- vagy felsőoktatási intézményekben. Természetesen a formális képzés mellett továbbra is jelen vannak a nem formális képzések különféle változatai.

Az ifjúságsegítő képzésekből kikerülő hallgatók munkájukat az egyre fontosabb területnek számító családon és iskolán túli harmadlagos szocializációs közegben végzik, célcsoportjuk az a nehezen definiálható a magukért már igen, másokért még nem felelősséget vállaló korosztályok jelentik. (Nagy, 2008)

Öszvérmegoldás: a felsőfokú szakképzés

A felsőfokú szakképzés ma már több mint egy évtizedes³ múltra tekint vissza. Az első hallgatók 1998/99-es tanévben kezdhették meg tanulmányaikat a középiskola és a felsőoktatás közé ékelődő képzési szinten, ami „a felsőoktatási intézmények által hallgatói – valamint felsőoktatási intézménnyel kötött megállapodás alapján szakközépiskolák által tanulói – jogviszony keretében folytatott szakképzés, ami beépül a felsőoktatási intézmény alapképzésébe, és egyben az Országos Képzési Jegyzékben szereplő felsőfokú szakképesítést ad”. (Farkas, 2009)

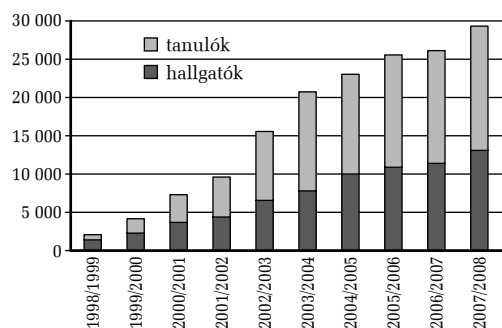
Az első évben – ekkor még csak nappali tagozaton – alig valamivel több mint 1-2 ezren lép-

tek be a felsőfokú szakképzésbe, a 2007/2008-os tanévben számuk már közel 30 ezer. A felsőfokú szakképzés külföldön (Franciaországban, Észak-Európában, Amerikában stb.) sikeres, de hazánkban a történelmi hagyományok ellenére, mégsem hódít igazán teret, ezt jól mutatja, hogy az összes, a felsőoktatásban részt vevő hallgató csupán néhány százalékát éri el, sokszor elhelyezkedésük is esetleges.

A felsőoktatási intézményekben felsőfokú szakképzésben részt vevők számára közvetlenül az idegenforgalmi szakmenedzsert követő legkedveltebb az ifjúságsegítői képzés, míg ugyanez a középfokú intézményekben nem került be a legnépszerűbb tíz megszerezhető szakképesítés közé. (Farkas, 2009) A felsőfokú szakképzésben tanulók négyötöde nappali tagozaton tanul. Az ifjúságsegítő szakosok esetében azonban valamivel magasabb a levelező tagozatosok aránya. (Szemerszki, 2006)

1. ábra: A felsőfokú szakképzésben tanulók létszáma 1998-2008

(Forrás: Farkas, 2009)

Az ifjúságsegítői képzés felütása – motivációk

Az ezredfordulót követő néhány évben az elfogadott jogszabályok alapján az ELTE mellett más felsőoktatási intézmények és egy középiskola is megindította az ifjúságsegítő képzést. A rugalmasan alakítható képzési programnak, illetve ifjúságsegítői szakképzés iránti folyamatos érdeklődésnek köszönhetően egyre nőtt a képzőhelyek száma, „anélkül, hogy az ifjúsági

szakma érdeklődése erőteljesebben megmutatkozott volna iránta”. (Horváth, 2008)

Az ifjúságsegítői képzés népszerűségének több összetevője van, ezek a következők:

- **Érdeklődés a szakma iránt** – Szemerszki az ifjúságsegítő hallgatók körében végzett kérdőíves kutatásában a szakmai érdeklődést találta a legerősebb motiváló tényezőnek, amely minden második ifjúságsegítő hallgatót motivált, egyeseket a szakma iránti mélyebb érdeklődés, másokat a segítő-gondoskodó attitűd. (Szemerszki, 2006)
- **Bekerülés a felsőoktatásba** – Horváth szerint „az ifjúságsegítő képzés köztes jellegéből adódóan sokak számára egyet jelentett a felsőoktatásba való bekerülés lehetőségével”, hiszen alacsonyabbak a ponthatárok. (Horváth, 2009) Szemerszki kutatásában hasonló következtetésre jut a motivációkkal kapcsolatban. „A szakra járó fiatalok egy jelentős része egyfajta parkolópályának tekinti a képzést”, összességében minden ötödik hallgatót az motiválta választásában, hogy máshová nem vették fel, vagy olyan praktikus szempontok, mint az ingyenes képzés

vagy a lehetőség a továbblépésre. (Szemerszki, 2006)

- **Új végzettség** – Ezek mellett motiváló tényezők lehetnek a könnyebben teljesíthető elvárások, illetve a relatíve egyszerűen megszerzhető újabb képzettség. (Horváth, 2009) Szemerszki adatai szerint nagyjából minden tízedik ifjúságsegítő hallgató egy új vagy kapcsolódó szakma megszerzése miatt jelentkezett a képzésre. (Szemerszki, 2006)
- **Gyakorlati tapasztalatok kiegészítése** – Elsősorban nem a nappali képzésben részt vevők számoltak be arról, hogy a meglévő gyakorlati tapasztalataikhoz szeretnének elméleti tapasztalatokat is szerezni. Minden tízedik kérdezett önkéntesként vagy a terepen dolgozóként érkezett a képzésre.

Az aktuális helyzet szerint az iskolarendszerű, két (négy féléves) éves OKJ-s felsőfokú ifjúságsegítő képzést országsszerte 16 intézmény nyújt, ami évente kb. 500 a képzésben tanuló hallgatót jelent. Az alábbi táblázatban az ország azon oktatási intézményeit foglaltuk össze, melyek jelenleg kínálnak felsőfokú ifjúságsegítő képzést. Az adatok az adott évben sikeres szakmai vizgát tett jelöltek számát mutatják.

2. táblázat. Ifjúságsegítő képzést folytató intézmények és az adott évben végzettek száma

Város	Régió	Főiskola	2006.	2007.	2008.	2009.
Sárospatak	ÉM	Miskolci Egyetem - CTFK	25 fő	25 fő	15 fő	18 fő
Eger	ÉM	Eszterházy Károly Főiskola - GTK	30 fő	42 fő	35 fő	40 fő
Nyíregyháza	ÉA	Nyíregyházi Főiskola – BMFK	7 fő	12 fő	12 fő	19 fő
Baja	DA	Eötvös József Főiskola	23 fő	24 fő	19 fő	9 fő
Pécs	DD	Pécsi Tudományegyetem - FEEK	69 fő	46 fő	53 fő	45 fő
Szekszárd	DD	Pécsi Tudományegyetem – IFK	0	8 fő	7 fő	5 fő
Kaposvár	DD	Kaposvári Egyetem - CSPFK	40 fő	46 fő	n.a.	n.a.
Szombathely	ND	(Berzsenyi Dániel Főiskola - BTK) NYME - Savaria Egyetemi Központ	5 fő	6 fő	8 fő	9 fő
Budapest	KM	Eötvös Lóránd Tudományegyetem -TÓFK	22 fő	24 fő	23 fő	22 fő
Kecskemét	DA	Kecskeméti Főiskola TFK	0	0	18 fő	24 fő
Budapest	KM	Schola Európa Akadémia SZKK (Pázmány)	0	10 fő	19 fő	12 fő

Város	Régió	Főiskola	2006.	2007.	2008.	2009.
Szeged	DA	Szegedi Tudományegyetem -JGYFK	0	0	febr. 24 fő jún. 41 fő	febr. 24 fő jún. 36 fő
Szolnok	ÉA	Szent István Egyetem ABK	0	0	0	36 fő
Debrecen	ÉA	Kölcsey Ferenc Református Tanító- képző Főiskola	0	0	0	15 fő
Összesen			221 fő	243 fő	275 fő	334

Bevezetése óta az ifjúságsegítői képzés már átesett egy alaposabb változáson, az új OKJ szellemében a képzést modulárisra alakították, amely a végzett ifjúságsegítő lehetséges feladataiból építi fel azt a kompetenciarendszert, amelyet a képzés során elsajátítandónak tart. „Többszöri találkozó, ismertető rendezvény, más OKJ-s képzések hasonló struktúrájának megismerése után a szakma tudomásul vette a változásokat.” (Horváth, 2008) A 2008-ban kiadásra került ifjúságsegítő felsőfokú szakképesítés új követelménymoduljait az alábbi táblázat mutatja be.

3. táblázat. Az ifjúságsegítő felsőfokú szakképesítés új követelménymoduljai

Azonosító	Megnevezés
1356-06	A szociális segítség alapfeladatai
1894-06	Az ifjúságsegítő információs, tájékoztató és tanácsadói feladatai
1895-06	Adminisztrációs és dokumentációs feladatok
1896-06	Egyéni fejlesztés és segítő támogatás
1897-06	Ifjúsági szolgáltatások és kapcsolatok
1898-06	A társadalmi kohézió erősítése, közösségfejlesztés

A magyar ifjúságsegítő-képzés általános dilemmái

A képzőintézmények, illetve az ifjúságsegítő képzésben vizsgálónöki feladatokat ellátók, valamint az ifjúságügy meghatározó szakembereinek körében végzett interjú kutatásunk számos olyan problémát és dilemmát hozott a felszínre, amelyek megoldása a képzés interprofesszionális fejlesztésének feladata lehet. Kutatásunkban 40 hazai szakértőt kerestünk meg és összesen 22 sikeres strukturált interjú segítségével szereztünk információkat a képzés jelenlegi állapotáról, helyéről a képzési rendszerben, az egyes rokonterületekhez fűződő viszonyáról, stb.

A szakértők válaszaiból kitűnik, hogy jelen pillanatban csak korlátozottan érvényesül valamifajta egységes és egyértelmű kép az ifjúságsegítői képzésről. Túllépve az olyan ritkán, de azért előforduló kérdéseken, amelyek a képzés létjogosultságát firtatják, jellemzően a „megrendelői” (állami) inkompetenciát és az odafigyelés hiányát felemlítve alapvetően három alapvető kérdéssel találkoztunk.

2. ábra. Az ifjúságsegítői képzés alapkérdései

Kik és kiket?

Már fentebb is utaltunk rá, hogy az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés a hallgatók jelentős része számára csupán parkolópálya. Jó esetben nem teljesen elpocsékolta két év, hiszen a végzetek ugyancsak a területen maradvá folytatják tovább a tanulmányaikat andragógiát, pedagógiát, vagy valamilyen szociális képzés előadásait hallgatva tovább. Másrészt több interjú esetében inkább negatív, mint pozitív előjellel említésre került a szakma presztízse is, a folyamatosan növekvő hallgatói létszámot és az oktatást végző intézmények számának bővülését ugyanis beárnyékolják az alacsony felvételi ponthatárok és a képzésből kikerülő kedvezőtlen munkaerőpiaci tapasztalatai. Jogos kérdésként merül fel, hogy *a jelenlegi struktúrában valóban azok lesznek ifjúságsegítők, akik erre a szakmára alkalmasak*, akik ebben a szakmában akarnak dolgozni? Az ifjúságsegítői képzésre járó hallgatók körében készült kutatás is azt jelzi, hogy a többség nem tudatosan készül a pályára, ugyanis a felvételt nyert hallgatók többsége utolsó pillanatban döntötte el, hogy erre a képzésre is beadja a jelentkezését. Mindez bizonyára köszönhető a képzés újdonságának a felmérés időpontjában (2006), illetve a pályaválasztásban tapasztalható általánosan jellemző tudatosság hiányának, azonban mindenképpen jelzésértékű. (Szemerszki, 2006)

A megkérdezett szakemberek több esetben is felvetik, hogy szükség lenne valamilyen előszűrésre, egyfajta alkalmassági vizsgára, amelynek segítségével ki lehetne válogatni azokat a fiatalokat, akik valóban alkalmasak erre a szakmára. Szemerszki kutatásából kiderül, hogy „a szakot végzők kisebb része tudta pontosan annak idején, hogy mire jelentkezett, többségüknek csak elképzelései voltak erről” és különösen igaz ez az első évfolyam hallgatóira. (Szemerszki, 2006) A megfelelő választást elősegítheti, így az elpocsékolta éveket is megelőzheti az előzetes szűrés. A kiválasztás nem pusztán a motiváció meglétét kívánja ellenőrizni, hanem egyfajta alkalmassági vizsga ígénye is megjelenik a kérdezett szakemberek véleményében.

A fiatalok félnek a saját korosztályuktól és nem is tudják igazán megszólítani azokat, akikkel dolgozniuk kellene. Döntő többségük érettségi után kerül a szakra, illetve akik nem, azok saját maguk is segítségre szorulnak. A saját személyiségüket nem ismerik, hiányzik egy személyiségfejlesztő tréning, amivel magukat is megismerhetik, valamint, hogy ne féljenek vagy pszichológiai értelemben meg tudják védeni magukat.

Vizsgaelnök

Olyan emberekre szabták a szakmát, akik rendelkeznek kommunikációs, konfliktustűrő képességgel (ütésálló), megfelelő empátiával, stressztűrő-képességgel (állóképesség), kezdeményező képesség-gazdagsággal. Az alkalmasságnál a meglévő képességkultúrát kellene figyelembe venni! Aki maga is segítségre szorul, az nem vállalhat segítő szakmát (minden képzőhelyen található alkalmatlan gyerek).

Meghatározó szakember

Jó lenne egyfajta alkalmassági vizsga. Rögtön a felvételi utáni fél évet gyakorlati helyen kellene töltenie, amit egy személyiségfejlesztő tréning egészítene ki, majd fél év után eldönthetné, hogy ez kell-e neki vagy nem. Nem az utolsó félévben kellene beküldeni gyakorlatra.

Vizsgaelnök

Alapvetően pszichológiai alkalmassági vizsgára lenne szükség, mert több segítségre szoruló vagy problémás fiatal jelentkezik hozzánk (is). Mindez természetesen nagy felelősséggel jár, és sok veszélye is van. Egy nagyon konkrét és kézzel fogható rendszer kellene.

Képzésvezető

Az ifjúságsegítő képzésben tanulók társadalmi-gazdasági háttere alapvetően különbözik a felsőoktatásban tanulókéttól (Szemerszki, 2006). Jellemző a hátrányos helyzetű, illetve a pedagógus, szociális, bölcsész szakokról lemaradó hallgató.

A hallgatók sok esetben egyfajta „B-tervként”, az egyetemi szakok mögött jelölik meg az ifjúságsegítő képzést (különösen jellemző a szociális munkás, andragógus, pedagógus és bölcsész szakokról való lemaradás). Gyakori, hogy alacsony pontszámmal, gyenge érettségivel kerülnek be egy olyan képzésre, amely komoly elvárásokat támaszt velük szemben.

Képzésvezető

Esetenként felmerül kérdésként az oktatók felkészültsége is, hiszen néhány évvel ezelőtt nem is létezett ilyesfajta képzés, ráadásul Magyarországon nem volt és jelenleg sincs olyan ifjúságügyi képzés, amely a szakértő oktatók jelenlétét és utánpótlását a kellő mértékben biztosítani tudta volna. Az ifjúságüggyel foglalkozó szakemberek elmélyedése a témában részben informálisan történt meg. A formális képzés megjelenésének pillanatában sok, addig különféle tárgyakat oktatóknak kellett magáévá tenni olyan ismereteket, amelyekkel addigi pályája során nem, vagy csupán érintőlegesen foglalkozott. A kutatásunk eredményei azt mutatják, hogy sok esetben hiányoznak a gyakorlati tapasztalattal rendelkező oktatók. Az eltérő – jellemzően pedagógia, szociális, társadalomtudományi – területekről érkező szakemberek felkészültsége is vegyes, ráadásul a befogadó intézmény irányultsága is erősen meghatározza az oktatók szakértelmét.

Az interjúk kutatásunkban megkérdezett szakemberek véleménye alapján éppúgy vannak erősen motivált, lelkiismeretes oktatók, mint olyanok, akik számára ez az új terület kevésbé izgalmas, ami csupán egy kipipálandó feladatot jelent. Felvetődik tehát a kérdés, hogy az oktatói gárda maradéktalanul alkalmas-e a gyakorlatban jól hasznosítható tudás átadására?

Számos helyen lehet már ifjúságsegítőnek tanulni, de az egész struktúra rossz. Nem gondolták egészében végig, nincsenek sztenderdek, a benne oktatók egy részének fogalma sincs arról, hogy miért oktatja, amit oktat.

Meghatározó szakember

Mit és Hogyan?

A megkérdezett szakemberek mind a kereteket, mind a tartalmat tekintve maguknak is megfogalmazzák azokat a fundamentális kérdéseket az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzéssel kapcsolatban, hogy

- a jelenlegi curriculum megfelel-e a követelményeknek?
- a kétéves felsőfokú szakképzés megfelelő keret-e az ifjúságsegítők képzésére?

A jelenleg alkalmazott curriculummal kapcsolatban sokféle kritikával élnek a megkérdezett szakemberek, amelyek egyaránt foglalkoznak az alkalmazott módszerekkel, az elmélet és gyakorlat arányával, valamint a konkrét tudományterülettel.

A curriculum konkrétumait érintő probléma, hogy a jelenlegi képzési rendszerben *túl erős a szociális irányultság*, erről több esetben is beszámolnak a megkérdezett szakmabeliek, ezzel a legerősebb kritikává emelve azt.

A jelenlegi OKJ eltolta a szociális irányba a képzést. Szerintem három lábon áll az ifjúságsegítő képzés: szociális irányultság; közművelődési (animáció, szabadidő, közösségszervezés) és van egy pedagógia (nem-formális tanulási motiváció, pályaorientáció). Olyan záróvizsgát képezek el, ahol ez a három terület egyensúlyban van. A mostani rendszerben valamennyire megjelenik ugyan ez a törekvés, de a szociális rész a tananyagok miatt is túlsúlyban van.

Meghatározó szakember

A képzés, NSZFI által kiadott tantárgyfelépítés tetszik, csak az arányokkal nem vagyok elégedett (és a kollégák sem), az biztos, hogy túlságosan szociális irányú.

Képzésvezető

Már most látszik, hogy a szociális modul követelményrendszerében erősen eltúlzott, helyi szinten (intézményünkben) pedig célszerű lenne egyes tanegységek egymáshoz viszonyított struk-

túrájának újragondolása, és további gyakorlatok beépítése.

Képzésvezető

A baj az, hogy ifjúságsegítő képzésnek nevezzük, de nem az, mert egyrészt nem jogosítja fel őket annak végzésére, másrészt főként a szociális terület oktatása zajlik: egy speciális elegy, ami a szociális munka felé hajlik. A képzésre, a szakra, a hallgatók is inkább a szociális valamire gondolnak, mint a valódi jelentésére.

Vizsgaelnök

A megkérdezett szakemberek jelentős része (képzőintézmények szakemberei és a vizsgaelnökök közül is többen) panaszskodik a túlságosan magas elméleti elvárásokra a hallgatókkal szemben, elsősorban a túlzó vizsgakövetelményekre, amelyek felérnek a BA szakok vizsgáinak nehézségével, holott egyharmadnyival kevesebb idő alatt kell rá felkészülni és a végzettség presztízse is jóval kisebb.

A curriculum meglehetősen sűrű, a rendelet értelmében igen sok kompetenciát kell fejleszteni, kialakítani, és ezt igen csak fesztített tempóban lehet megoldani.

Képzésvezető

Nagy a képzési anyag, rövid az idő. Nem lehet felületesen oktatni, mert a pályára fel kell készíteni a hallgatót. Az arányokat az eddigi vizsgarendszerhez be tudtuk lőni, de a mostani vizsgákhoz még nem tudjuk: egyharmaddal nagyobb anyag, ami nem biztos, hogy belefér egy kétéves képzésbe (minimum 3 évre lenne szükség).

Félve mondom, hogy az új vizsgáknál kicsit magas a követelmény: bonyolultabb, nehezebb az új vizsga, felér egy BA záróvizsgával és sajnos aránytalan, mert kevesebb idő van rá.

Képzésvezető

Jelenleg a 15 oldalas záródolgozat nem áll arányban a vizsgakövetelménnyel. Még nem volt új vizsga nálunk, de 7 blokkból áll a vizsga:

komolyabb záróvizsgája van, mint egy diplomás képzésnek.

Képzésvezető

A vizsga nagyon kemény lesz és nehezebb, mint a korábbi, sőt, olyan nehézségű, mint egy BA szintű vizsga.

Képzésvezető

A modulrendszerű vizsga (lásd vonatkozó rendelet) hatalmas – pszichés, adminisztrációs, ráfordított erőforrás stb. – terhet ró a hallgatókra, képzőkre egyaránt.

Képzésvezető

A megkérdezett szakemberek külön kiemelték a jogi modult, mondván túlzó a jogi ismeretek számonkérése.

A vizsgán a szóbeli tételsorok túlságosan jogi irányba mennek (családjogi, önkormányzati tv. ismerete). A felkészítés nagyon nehéz, nem is tudjuk, hogyan lehet jól felkészíteni a hallgatókat. Átgondolásra javasoljuk.

Képzésvezető

A jogi ismereteket túl magas színvonalon kéri számon a vizsga, de ezt is csak jelezni tudjuk vizsgaelnökként, viszont nem hiszem, hogy ez a vélemény valódi változtatáshoz vezet.

Vizsgaelnök

A jogi tételsor nem maradhat így hosszútávon, mert a hallgatóknak minden jogterülethez érteni kell (jogi asszisztens nem tanul ennyi jogot), ez túlzás. A hallgatók nem is alkalmasak erre. Az a tudás lenne fontos, hogy tudják, hol érik el ezeket, de ilyen részletesen nem. Nem fognak átmenni a vizsgákon. Nem jut idő más, fontosabb kérdésekre. A hallgatók más típusú emberek (inkább kommunikáció, közösségfejlesztés típus) Kell a rálátás jogra, de a vizsgán nagyon sok.

Vizsgaelnök

A megkérdezett szakemberek többé-kevésbé egyetértenek abban, hogy az ifjúságsegítő

szakképzés nem elméleti szakembereket, „tudósokat” kell kibocsájtson, hanem olyan felkészült ifjúságsegítőket, akik a terepen sikeresen meg tudják állni a helyüket. A gyakorlati képzés mennyiségi és minőségi hiányosságai részben összefüggenek a munkaerőpiaci meghatározottságokkal, ti. nem kapkodnak a megfelelő kompetenciákkal rendelkező ifjúságsegítőik után.

A szakmai gyakorlat, terepgyakorlatra nincs pénze az egyetemnek (pl. ha a gyakorlati helynek költségei vannak). Általános tapasztalat, hogy az egyetemek a szakmai gyakorlat költségeiből nem tudnak semmit téríteni. Ezen segíthetne a Mobilitás hálózata.

Képzésvezető

Nagy vágyunk, hogy terepgyakorlatos kirándulást/látogatást szervezzünk, de az egyetemen nincs rá pénz, a hallgatóktól viszont nem szedhetünk be erre pénzt. A hallgatók visszajelzései alapján nem elég gyakorlatorientált most a képzés. Annak ellenére, hogy az új tervben több gyakorlat jelenik meg, még inkább szeretnénk gyakorlatorientáltabbá tenni a képzést.

Képzésvezető

A kollégákat arra kérjük, hogy gyakorlatiasan oktassanak, (ne tudósokat, szakembereket képezzenek).

Képzésvezető

A megkérdezett szakemberek nem csak a gyakorlati lehetőségek hiányára, hanem a képzési rendszerben a gyakorlati ismeretek rossz elhelyezésére is utalnak.

Korábban a hallgatók először ismerték meg a terepet, aztán gyakorlatot végeztek, így kötődtek a pályához, megismerték azt. Most egy év után azt látom, hogy ha elmaradnak a gyakorlati látogatások, és inkább az elméleti oktatáson van a hangsúly, nem kötődik a hallgató a szakmához.

Képzésvezető

Legproblémásabb a gyakorlati képzés: kapcsolattartás a helyekkel, kiválasztás. Hatékonyabb bonyolításra van szükség. A gyakorlóléhelyek szíveségből vállalják a hallgatókat. Ez nem jó a minőségbiztosítás és a hallgatók szempontjából: nincs kontroll.

Képzésvezető

Habár az ifjúságsegítő munkája során sokat épít a nemformális módszerekre, ezek alkalmazása a képzés során csak korlátozottan jelenik meg.

A tréningek kis száma és a hatékonysága sem annyira jó (ezzel foglalkozunk már), módszertanilag színesíteni kellene a tantermi gyakorlatokat, a nem-formális módszereket jobban bevonni. A nem-formális tanulás, mint módszer és tantárgy jobban kellene érvényesülnön a képzésben, amely ugyancsak a felkészült oktatógárda hiányára utal.

Meghatározó szakember

Egyes szakemberek hiányolják a helyi specialitásokra reflektáló regionalitást.

Volt egy kezdeményezésünk, hogy a helyi specialitásokra fókuszáljunk, figyelembe vegyük. Például a nemzetközi kapcsolatok DKMT Euro régió ifjúsági szövetség, ernyőszervezetek munkája, amik a régió specialitásai, érdemes lenne bevenni a képzésünkbe.

Képzésvezető

Forma

Az általunk megkérdezett szakemberek többsége az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés átalakítását, továbbfejlesztését tartja indokoltnak, mindössze néhányan fogalmazták meg azt, hogy a jelenlegi képzési rendszer megfelel a szakma oktatására. A fő okok a változtatásra a következőkben fogalmazhatók meg: kevés a két év a szakma megfelelő elsajátítására, míg az elméleti vizsgakövetelmények túlságosan magasak, gyakorlatilag már így is megfelelnek egy BA szaknak, ugyanakkor a gyakorlat elsikkad.

A jelenlegi rendeletben szereplő kompetenciák meglátásom szerint illeszkednek a képzés tartalmához, ugyanakkor mennyiségét és a fejlesztés minőségét tekintve túlmutatnak egy kétéves képzés keretein. A kimeneti feltételek nagyon kemények, szigorúak (ld. fejlesztendő kompetenciák, ismeretszintek, moduláris vizsgáztatás), melyek nem állnak összhangban a bemeneti feltételekkel. Fentiek értelmében járható útnak találok a szak egyetemi szintre való emelését, hiszen a képzés töménysége, az elvárások indokoltá teszik az egyes területeken való alaposabb elmélyülést és a képzés időtartamának megnyújtását. A tanterv bizonyos értelemben központi, hiszen a rendelet által meghatározott modulok és elvárások szerint kell azt kialakítani.

Képzésvezető

Egyetemi képzés jó lenne, de a mai rendszerben (bolognai) egy MA képzés kellene. BA-t lehetne a társadalmi tanulmányok esetében (50-60 kredit azonosság van) és innen lehetne MA-ra menni (ifjúsági szakértő vagy politikus).

Képzésvezető

Meggondolandó, hogy lehetne egy BA szak belőle (kevés fejlesztéssel).
Képzésvezető

A BA képzés előírásait vesszük figyelembe, így a kimenet sokkal keményebb és nehezebben teljesíthető, mint a BA szaknál. A képzés megérett egy szakká válásra, a szociális szakmának lehetne egy szakiránya (nem feltétlenül kell önálló szaknak lennie, hanem lehetne korosztály szerinti szakosodás).

Az egyetemi szakot szükségesnek látom, mert: nagy a végzett hallgatók felelőssége, hiszen érzékeny korú fiatalokkal kell foglalkozniuk, tehát van még mit a hallgatóknak tanulni. Lehetne magasabb szinten is oktatni (a területekbe mélyebben belemenni). Ettől komplexebb lenne a képzés, aminek következtében több helyen lehetne munkába állítani így a végzett hallgatókat.

Képzésvezető

Bár a többség egyetért a BA-rendszer kialakításának gondolatával, nem mindenki osztozik ebben. Egyes vélemények alapján inkább egyfajta specializációnak lenne értelme, vagy realitása, ami egyrészt egy általánosabb BA-ra épülne rá, másrészt lehetővé tenné a kapcsolódást más szakokkal.

A felsőoktatási normákat kell követni: 75%-os fedésben kellene lennie. Ennek azért is van értelme, mert ha nem sikerül a felsőoktatásba felvinni a képzést, a hallgatók mozoghatnának az intézmények között (nagyobb szabadság). Azt kellene megcélozni, hogy a beépíthető kreditek ne adhatók legyenek, hanem ugyanannyi legyen a felsőoktatásban érvényesíthető kreditek száma (kiszámítható lenne a rendszer) minden képzőhelyen.

Képzésvezető

Szakirány és posztgraduális képzésnek jó lenne, de önálló egyetemi szaknak nem. A szakképzés jelenleg megfelelő, önálló egyetemi szakra nincs szükség, mert ha egyetemi szak lenne, akkor szükséges lenne egy alapra (pedagógus vagy szociális munkás), amire épülhetne ez a tudás.

Vizsgaelnök

El tudom képzelni a BA és MA egyetemi szintet is, csupán az a baj, hogy nem tudnak a végzetek elhelyezkedni. A felfelé konvertálás ütközik más szakmákkal, szakokkal, ami problémát jelent. A jelenlegi gazdasági helyzetben a finanszírozása is problémás.

Képzésvezető

Mennyit és Minek?

Sokan teszik fel azt a kérdést, hogy összhangban van-e a kereslet-kínálat az ifjúságsegítői szakemberképzésben? A kérdésre a válasz egyértelmű nem, azonban a válasz mögöttes tartalma két markánsan egymással szembehelyezkedő álláspontot takar, az egyik a realitásokból indul ki, a másik az idealist keresi.

A realitások talaján álló érvelés a kereslet-kínálat disszonáns állapotát abban látja, hogy *túl sok ifjúságsegítőt bocsát ki az oktatási rendszer, akikre láthatóan nincs szükség, hiszen alig kapnak munkát.* (Ebből a szempontból szinte mellékes, hogy milyen szintű képzésről beszélünk.) Az ideákat hangsúlyozó megközelítés is elismeri, hogy a kereslet-kínálat közötti megfeleltetés nem egyértelmű, ugyanakkor a következtetés az, hogy ez nem annak köszönhető, hogy túl sok vagy akár nem megfelelő tudással rendelkező szakembert bocsát ki a rendszer, hanem mindenféle másnak, elsősorban az ország gazdasági helyzetének, valamint olyan intézkedések hiányának, amelyek bizonyos feladatok ellátásához kötelezővé teszik az ifjúságsegítő szakképesítés meglétét.

Az ifjúságsegítői képzés rendszerszinten nincs végiggondolva. Az elmúlt tíz évben akárhányszor hozzányúltak – nem vitatva el a jó szándékot – nem sikerült egyértelmű struktúrát létrehozni. Szerintem így nincs értelme az egésznek, az államilag finanszírozott képzés 90%-át fel kellene számolni, mert minek képzünk állami pénzen évente száz ifjúságsegítőt, ha utána nem használjuk a tudásukat.

Meghatározó szakember

Én azt mondom, hogy [az ifjúságsegítők száma] nem sok, hanem inkább kevés. Nem abból kell kiindulni, hogy ha nem tudnak elhelyezkedni, akkor rájuk nincs is szükség. Én azt látom, hogy ma talán sokkal nagyobb szükség lenne ezekre a szakemberekre, az más kérdés, hogy nem tudjuk őket alkalmazni, mert nincs rá pénz.

Meghatározó szakember

Összességében elmondható, hogy a megkérdezett szakemberek túlnyomó többsége felveti a foglalkoztatás-foglalkoztathatóság problémáját. A legtöbben azt is elismerik, hogy a végzett ifjúságsegítők töredéke képes a szakmában vagy rokon területen elhelyezkedni. Kevesen mondják azonban ki vagy merik kimondani, hogy túl sok ifjúságsegítőt bocsát ki a rendszer.

Valljuk be, hogy kevés munkahely/ilyen munkakör van. Általában ez mindenhol csak „csatolt” munkakör, így nincs foglalkoztatási „kényszer”. Nem is ismerik fel, hogy sok esetben egészségügyi és szociális területen helyezkednek el a végzettek. Ez furcsa számomra, mert ugye erre a területre képeznek külön embereket, nem ez lenne a képzés célja.

Vizsgaelnök

Mint fentebb volt róla szó, a többség inkább külső korlátozó körülményekben keresi az okokat.

Nincs a szaknak presztízse, (ezért) nem tudnak a hallgatók elhelyezkedni.

Vizsgaelnök

Célszerű lenne továbbá az ifjúságsegítő szakma karakteresebb öndefiniálása többek között a szociálpedagógia, a szociális munka területéhez viszonyítva.

Sajnos sokan parkoló pályának tartják, esetleg várakoznak arra, hogy tovább tanuljanak, de nem ezen a területen.

Képzésvezető

Korlátok és lehetőségek

A kutatásunkból kiderül, hogy az ifjúságsegítő képzés jelenleg még nem letisztult, még mindig a kísérletezés szakaszában van. Az egyik legerősebb kritika az egységesség hiányára, az ad-hoc megoldások alkalmazására utal, amely elsősorban a fogadó intézmények jellegével (szociális vagy pedagógiai irányultság) és oktatógárdájuk beállítódásával magyarázható.

Nagyon változó a minőség. Függ a képzési programjuktól, az oktatóktól, és természetesen a hallgatók motiváltságától.

Vizsgaelnök

Lényegi különbségek abból adódnak, hogy pedagógiai tanszék, vagy szociális indította. Ebből adódnak hangsúlyeltolódások. Fontos indikátor,

hogyan az alapításnál részt vett-e gyakorlott ifjúsági szakember vagy nem. Ha igen, akkor az oktatás megfelelő háttérrel, gyakorlatból felkészült előadókkal, az ifjúsági intézményekkel együttműködésben zajlik, és ez a minőségét is nagymértékben emeli (pl.: Szeged). Ha nem, akkor a valóságtól távoli, nem megfelelő felkészültséget adó képzés az eredmény.

Vizsgaelnök

A fő ok természetesen az anyagi lehetőségek korlátos volta, ugyanakkor az intézmények számára az ifjúságsegítő képzés jó lehetőség arra, hogy a már meglévő oktatógárdának munkát és megélhetést biztosítsanak, arra viszont általában nem alkalmas, hogy megfelelő szakembereket csatornázzanak be a képzésbe, ennek eredményeként a legtöbb helyen az oktatási feladatokat régi belső oktatók látják el.

Elvárás, hogy olyan szakokat hirdessünk meg, ahol a kollégák nagyobb többségét be tudjuk vonni. Ennek következtében ki kellett olyan tantárgyakat, foglalkoztatási formákat találni, ahol a kollégákat bevonhatjuk.

Képzésvezető

Hogyan tudjuk az intézmény és a hallgatók érdekeit egyaránt érvényesíteni, ha elmegy a tanár és nincs pénzünk témavezetésre, és nincs szakember azon a területen az intézményben? Ha szeretnénk, hogy a hallgató jó témavezetőt kapjon, de ugye nincs erre forrás?

Képzésvezető

Mindez könnyedén azt eredményezheti, hogy a képzés kínálata nem találkozik a hallgatók elvárásaival, emiatt sok lesz a pályaelhagyó.

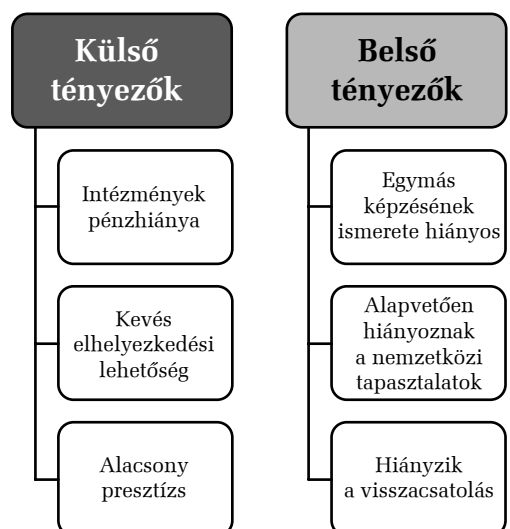
Két dologgal motiválhatjuk a hallgatókat: mennyi mindent tanul és mennyit tud ebből hasznosítani: akkor vagyunk sikeresek (oktató, hallgató egyaránt), ha a tudást a gyakorlatban fel tudja a hallgató használni (pl.: felveszik valahova, továbbtanul vagy dolgozik). Szorongást kelt, hogy a hallgatókat irányítjuk a szakma fele, de még-

sem veszik fel (nincs hely), főként a rosszabb szociális helyzetű hallgatókra jellemző, holott számukra a két év tanulás nagy befektetést jelent.

Képzésvezető

Az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés sikerességének számos külső és belső korlátozó tényezője van. Legfontosabb külső korlátja a befogadó intézmények pénzháánya, ami a szakmaiság rovására megy, illetve a kibocsátott szakemberek elhelyezkedési lehetőségeinek alacsony színvonala, ami részben a szakma alacsony presztízséből is következik. A belső korlátok sokkal jelentősebbek és alapvető hatással bírnak a külső tényezőkre. A szakemberekkel felvett interjúkból kiderül, hogy egyelőre még nem beszélhetünk az ifjúságsegítő szakma kikristályosodottságáról. Nem pusztán a társadalom szemében ismeretlen és alulértékelt szakma, hanem a képzőintézményekre sem jellemző, hogy egymás képzését ismerjék, illetve az egységesség felé törekedjenek. Alapvetően hiányoznak a nemzetközi tapasztalatok is, így a jó gyakorlatok átültetése nehéz⁴. Hiányoznak továbbá a visszacsatolások, nem jellemző a végzetek sorsának követése.

2. ábra. Korlátozó tényezők

A már használt, de mélyebben kihasználható lehetőségek közé tartozik a Mobilitással való széleskörű szakmai kapcsolat kialakítása, amely segíthet az intézmények közötti tapasztalatcserében, a gyakorlati helyek szervezésében is. A Mobilitással való szakmai együttműködést általában sikeresnek, de fejlesztendőnek ítélik meg a képzőhelyeken.

Mobilitással jó a kapcsolatunk, előadók, óraadók jönnek, őket szeretik a hallgatók (az előadásokon résztvevők száma igazolja). A hallgatók a MOISZ-programokra vagy az általuk ajánlott rendezvényekre szívesen elmennek, mert a gyakorlatorientált programok iránt érdeklődnek. Például: Település és ifjúsága konferencia, ISZOT-on mindig részt vesznek a hallgatók nagy számban.

Képzésvezető

Mobilitástól való távolság földrajzi értelemben meghatározhatja a képzés minőségét: az információáramlás, lehetőségek és óraadók tekintetében.

Vizsgaelnök

A civil (ifjúsági) szervezetek kiterjedtebb bevonását már több képzőhelyen felismerték és alkalmazzák önállóan vagy a Mobilitáson keresztül. Általános tapasztalat, hogy a gyakorlati helyek hiányából fakadóan a hallgatók egy részének gyakorlati képzése elégtelen.

A gyakorlati képzésnek sokszor nincs köze az ifjúsági munkához (önkormányzat, gyámhivatal) jellemző, hogy a képzőhelyek nem vonják be az helyi civil szervezeteket.

Vizsgaelnök

Javaslatok

1) A szakértői interjúk és a nemzetközi példák alapján javasolható az ifjúság szakmai közösség számára annak megfontolása, hogy a mai felsőfokú szakképzés helyett/mellett a

BA-MA (és akár PhD) képzés rendszere kidolgozásra kerüljön. Ez segíthetné mind a curriculum új alapokra helyezését (Mit?), mind a hallgatói létszám újragondolását (Mennyit?), emellett szolgálhatná az oktatói színvonal emelkedését (Kik?) és a gyakorlati és elméleti arányok újragondolását (Hogyan?) is.

- 2) A foglalkoztathatóság problémájának megoldásához szükségesnek tűnik az ifjúság szakmai életpályamodell kidolgozása, amelynek lényeges eleme (Minek?) azon foglalkozások, munkahelyek számbavétele, amelyek elsősorban ifjúságsegítői (értsd: ifjúság szakmai) végzettséggel tölthetők be.
- 3) Végiggondolandónak tűnik a képzés elején vagy azt megelőzően egyfajta pályaallemassági előszűrési rendszer bevezetése (Kiket?), megelőzendő a képzésválasztásnál a maradékelv érvényesülését.

Jegyzetek

- 1 A nemzetközi kitekintésünkben megpróbáltuk a hozzáférhető szakirodalom mellett az aktuális helyzetet primer adatfelvétellel feltárni. Kérdőívet küldünk ki azoknak a szervezeteknek, amelyek az adott országban ifjúsági munkával foglalkoznak. A formális és informális utakon: levelezőlistákon, e-mailben, telefonon kiküldött megkeresésünkre jelen írás elkészítésének pillanatáig csak néhány választ kaptunk.
- 2 A táblázat egyes adatai tíz éves állapotra utalnak, ezért használatuk korlátokba ütközik.
- 3 Az „akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzést” az 1997 márciusában hozott 45/1997. (III. 12.) Kormányrendelet tette lehetővé.
- 4 Itt jegyezzük meg, hogy a nemzetközi tapasztalatok gyűjtése ugyancsak nehézkes. Alapvetően hiányzik a professzionalizációhoz szükséges párbeszéd.

Irodalom

- Bohn, I. and Stallmann, L. [2007]: The socio-economic scope of youth work in Europe: draft final report. Frankfurt: Institut für Sozialarbeit und Sozialpädagogik.
- Böröcz Livia (2010): Rangot az ifjúságsegítésnek! Interjú kutatás tapasztalatainak összefoglalása az ifjúságsegítői képzőhelyek és vizsgálónökök körében. (Kézirat)
- Farkas Éva (2009): A felsőfokú szakképzés helyzete a hazai oktatási rendszerben. In: Fehérvári Anikó-Kocsis Mihály: *Felsőfokú? Szakképzés?* Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2009
- Horváth Ágnes (2008): Az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés ajánlott központi programja. *Új Ifjúsági Szemle*, IV. évf, 4. szám.
- IARD (ed.) (2001): Study on the State of Young People and Youth Policy in Europe (http://ec.europa.eu/youth/archive/doc/studies/iard/summaries_en.pdf)
- Nagy Ádám (szerk.) (2008): *Ifjúságügy – Ifjúsági szakma, ifjúsági munka*. Palócvilág-ÚMK, Budapest, 2008.
- Németh István–Szabó András (2008): Képzések és ifjúság. *Új Ifjúsági Szemle*, IV. évf, 3. szám.
- Szemerszki Marianna (2006): *Ifjúságsegítő képzés a felsőoktatásban*. Felsőoktatási Kutatóintézet, Budapest, 2006.

Curriculumok, képzési programok:

- Youth Work Curriculum Statement for Wales 2007
<http://www.funkydragon.org/en/fe/page.asp?n1=1478&n2=1774>
- MA Community and Youth Work (MACYW), incorporating the postgraduate Diploma in Community & Youth Work 2009 (PDCYW)
<http://cappss.nuim.ie/documents/MACYWleaflet2010.pdf>
- The Curriculum for the Bachelor Degree Programme in Child Welfare
<http://www.hio.no/content/download/95156/730773/version/1/file/Barnevern.pdf>